

TIMO "TIMPPA" MÄKELÄ

Syntynyt 1951 Hauholla
Ilta-Sanomien poliittinen pilapiirtäjä
vuodesta 1980

Kansan Uutisten kuvittaja ja sarjaku-
vapiirtäjä vuodesta 1977

Helsingin Sanomien sarjakuvapiirtäjä
vuodesta 1996

Palkintoja: Suomen sarjakuvaseu-
ran Puupäähattu 1989, Kemin Lempi
Grand Prix 1998, Taiteen valtionpal-
kinto 2001, Valtion viisivuotinen taitei-
lija-apuraha 2008

Sarjakuvia: Minun elämäni (2001–),
Pieniä julmia tarinoita (1997–99),
Kalliokadun blues (1996), Rauno ja
Siiri (1993–97), Häjyt (1987–97),
Peikkonen (1983–86)

Albumeita: Vaaleanpunainen pilvi
(2001), Rooma (2004), Emil ja Sofi –
yhden yön muisto Helsingistä kesältä
1909 (2005), Mannerheim ja ihmis-
syöjätiikeri (2006), Kuolematon mes-
tariteos (2007), Manu, Mara, Tarja ja
mä (2009)

Helsingin herra

TEKSTI JA TAITEILIJAKUVA • TUOMAS TIAINEN

Pyöreät kuusikymppiä tänä vuonna täyttäneet festivaalitaiteilija Timo ”Timppa” Mäkelä on pitkän linjan tekijä. Hauholaissyntyisen helsinkiläisen pilapiirroksia ja sarjakuvia on nähty eri lehdissä ja teoksissa 1970-luvulta lähtien.

Sarjakuvaura tuntui Mäkelälle oikealta vällinnalta jo lapsena, mutta muutaman vuoden päästä ammattia pohdittaessa se ei enää vaikuttanut mahdolliselta. Mainostoimistomaailma oli turvallisempi valinta, sarjakuvapiirtäjä kun olivat 1960-luvun lopun Suomessa vain Lars Jansson ja Joonas.

Vuonna 1968 Mäkelä hyväksyttiin opiskelemaan graafista suunnittelua Taideteolliseen ammattikouluun. Ilmapiiri oppilaitoksessa oli sarjakuvalla myönteinen. Underground herätti kiinnostusta, ja Mäkelän opiskelutovereita olivat alan tulevat suuruudet Mauri Kunnas ja Tarmo Koivisto.

Ovet aukenivat Mäkelälle toden teolla tämän liittyttyä vasemmistoliikkeeseen. Rakettiin ja Terään, Nuorisoliiton ja Pioneeriliiton lehtiin, tarvittiin sarjakuvaa. Ensin mainittuun Mäkelä teki Timoa ja Tiinaa, jälkimmäiseen Ollia. Vuonna 1977 alkoi pitkä yhteistyö Kansan Uutisten kanssa.

Elämän impressioita

1980-luvun kynnyksellä Mäkelä pestattiin pilapiirtäjäksi Ilta-Sanomiiin. Lehden sarjakuvatoimittaja Juhani Tolvanen tilasi piirtäjältä lastensarjakuvan, jolloin syntyi Peikkonen. ”Ensimmäinen jatkuva sarjakuva isommassa, vakavasti otettavassa lehdessä” tarkoitti myös työmäärän lisääntymistä.

– Ensimmäistä kertaa tajusin työn raskauden kun oli joka viikko tuotettava tavaraa, Mäkelä kertoo. – Se on toisinaan helppoa, mutta voi joskus käydä kauhean vaikeaksi. Olin toki ollut jo kolme vuotta poliittisena piirtäjänä, mutta nelivärisen viikoittaisen sarjakuvan teko oli aika paljon työläämpää.

Huumorin ystävät muistavat hyvin Kutkan, ”eräänlaisen vuosikirjan”, jota Mäkelä teki vuosina 1979 – 1992 yhdessä Seppo Ahdin ja Ilkka Kylävaaran kanssa. Kutkan kuvia kumartelemattomissa satiirisarjoissa mm. Kari Suomalainen kohtasi Ahtisaaren Afrikassa ja matkasaarnaaja Niilo Yli-Vainio oli saanut Tintin ulkomuodon, jossa hahmossa Yli-Vainio kävi laittamassa silloisen Neuvostoliiton remonttiin pelkällä etusormensa koukistuksella.

Poliittishenkisiä parodiasarjakuvia Timppa on sittemmin tehnyt varsinkin Kansan Uutisten Viikkolehden, käsikirjoittajina Juha Ruusuvoori ja Jukka Parkkari.

Seuraava oma sarja, suomalaisen miehen sielunmaisemaa luodannut Häjyt, ponnisti Ilta-Sanomien Kuukauden kotimaisen paikalta Aamulehden vuonna 1987, kun Rauli Nordbergin Kalletuotanto syndikoi sarjan. Kymmenen vuotta pyörinyt Häjyt ilmestyi parhaimmillaan neljässä lehdessä.

Häyjien jälkeen Mäkelä teki sarjakuvia Melehteen (Rauno ja Siiri, Risteyspaikka) ja Helsingin Sanomiin (Kalliokadun blues, Pieniä julmia tarinoita). Viimeksi mainittua teki työparinimerkki Grönroos & Rantio, jonka takaa löytyvät Mäkelä ja hänen vaimonsa Merja Heikkinen. Pieniä julmia tarinoita on Mäkelälle virstanpylväs.

– Tuntui, että edistyin piirtäjänä tuon projektin aikana. Ensimmäistä kertaa rohkenin käsitellä vakavia aiheita. Näkemysten yhteensovitta-

sarjakuvaa-asuun. Rooma-kokoelmassa mäkelöimiskäsittelyn saivat Franz Kafka, Guy de Maupassant ja Juhani Aho, *Kuolemattomassa mestariteoksessa* (2007) aiheen tarjosi Honoré de Balzac.

Helsinki näyttölee niin ikään suurta roolia. Pääkaupunki, moderni tai mennyt, herää Mäkelän sarjakuvissa eloon vastustamattomalla tavalla. Minun elämäni -sarjassa kaupunkinäkökymät ovat nykyaajasta, mutta myös historiallinen kaupunkikuva kiehtoo piirtäjää.

Esimerkiksi voidaan ottaa albumi *Emil ja Sofi* (2005), joka sijoittuu vuoteen 1909. Suomi oli tuolloin tiukasti Venäjän vallan alla. Mäkelä kiinnostui vähän kuvatusta aikakaudesta vuosisadan alun Helsinkiä valokuvan Signe Branderin uuden tuleminen myötä.

Minun piti tapella omasta tontistani, jotta sain asiat kulkemaan mieleiselläni tavalla.

minen ei aina ilman muuta onnistunut. Pieniä julmia tarinoitahan on käsikirjoittajan sarjakuva ehkä vielä voimakkaammin kuin piirtäjän, tarina on niin keskeinen. Minun piti tapella omasta tontistani, jotta sain asiat kulkemaan mieleiselläni tavalla.

Minun elämäni -sarjakuva alkoi Helsingin Sanomissa 2001. Siinä nimetön keskushenkilö, Vanhempi herra, pohdiskelee elämää kulkunsa ehtopuolelle ehtineen näkökulmasta. Tekstipainotteisen sarjakuvan suurin teema on elämän rajallisuuden hyväksyminen, josta ei ole tarkoituskaan repiä huumoria.

– Täytin silloin viisikymmentä, joten vanheneminen tuli elämässä keskeiseksi. En ole tähdännyt loppuvitsiin enkä kauhean paljon juonenkaareenkaan. Kuten Heikki Jokinen sarjastani sanoi, siinä on impressioita, hetken tunnelmia. Aloittaessani mielessä oli sarjakuvavaruno.

Novellimitalla

Parhaiten näkyvyyttä Mäkelä saa pilapiirroksensa ja strippisarjojen myötä, mutta myös pidempiä tarinoita on syntynyt vuosien varrella. Aihepiirit löytyvät usein historiasta.

Eräänlaisena Mäkelän tavaramerkkinä voidaan pitää novelliklassikoiden sovittamista

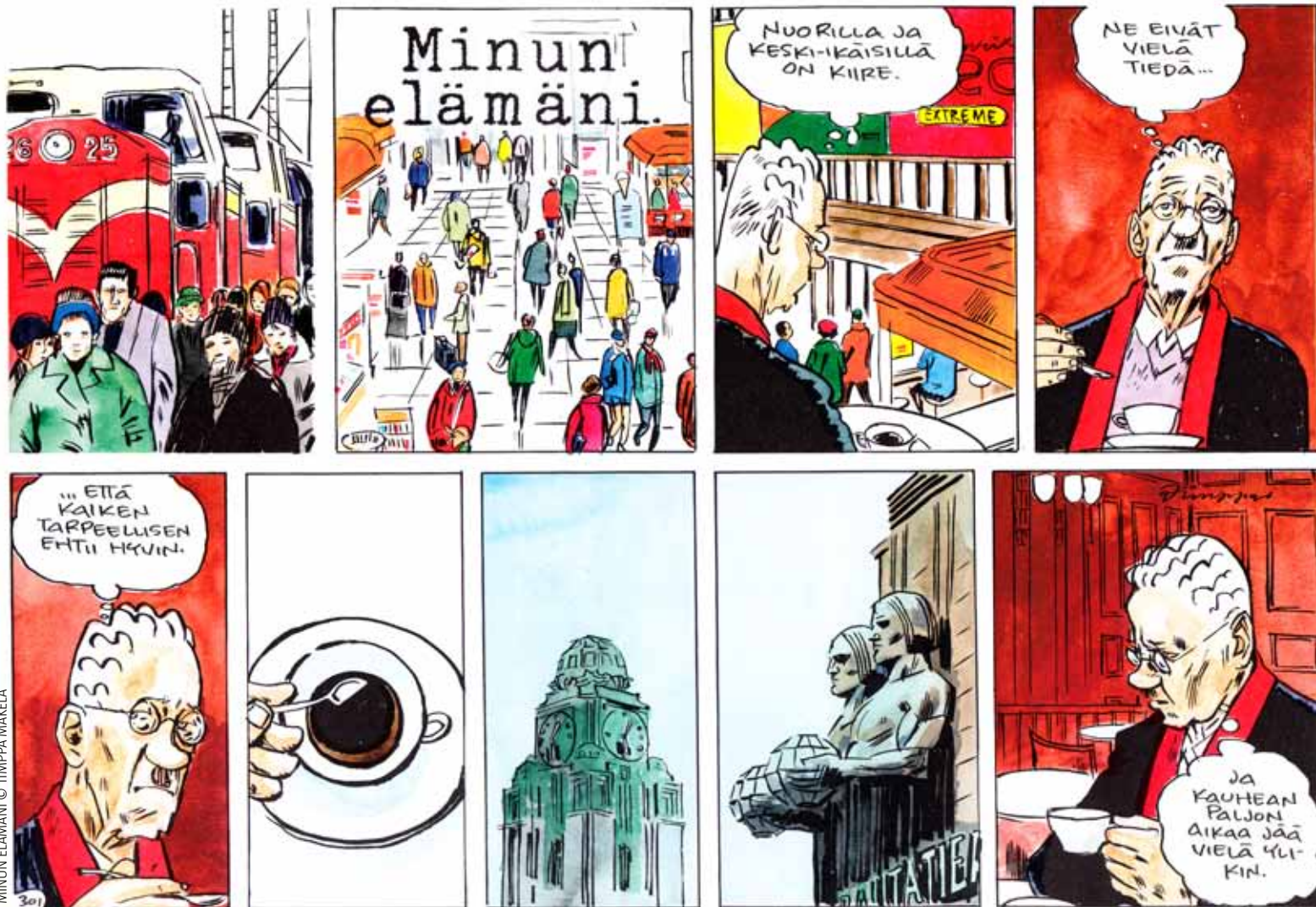
Kaupunginmuseo julkaisi kalenterin Branderin kuvista ja seuraavana vuonna ilmestyi hieno kirja. Seinäkalenteri oli tavallaan yksi kimoke, sen ajan Helsinki on niin jännä. Toisaalta, kun aihetta tunnettiin huonosti, sitä suoraan tunti tekeväänsä kansansivistystyötä.

Branderin kuvien lisäksi myös I.K. Inhan tilannekuvat tuon ajan elämästä ovat oivallisia inspiraation- ja tiedonlähteitä. Toki historiallisia aiheita tutkittaessa myös tekstilähteillä on oma merkityksensä. Mäkelä arvelee, että enemänkin voisi lukea, mutta lähestyy toisaalta aiheitaan piirtäjänä.

– Aika pitkälle minulle riittää se, miltä kaikki näytti. Tietysti olisi hyvä tietää tavoista ja siitä, miten elämä kaiken kaikkiaan silloin kulki, mutta kyllähän sitä jonkinlainen mielikuva on. Venäläisyys on vaikeampaa hahmottaa. Venäläiset olivat katukuvassa voimakkaasti, sillä Suomi oli miehitetty maa.

Tiettyä historiallisuutta on myös Mäkelän työskentelytavassa. Hän on sanonut olevansa ”viimeinen mohikaani”, joka ei kajoa tietokoneeseen vaan laatii piirroksia sekä värikyntäsen käsityönä. Helsingin sarjakuvafestivaalien 2011 logon hän koosti kollaasityönä, leikkelemällä kirjaimet erivärisistä kartonginpaloista.

Seuraava julkaisu ilmestyykin Helsingin ►

MINUN ELÄMÄNI © TIMPPA MÄKELÄ

festivaaleille. Neljästätoista pienestä (julmasta) tarinasta koostuva *Väylä* on tutun työryhmän Grönroos & Rantio käsialaa.

– Henki on sama kuin Pienissä julmissa tarinoissa. Osa jutuista perustuu pieneen vitsiin, osa taas ei purkaudu lopussa. Hieman kuten Pienissä julmissa tarinoissa, joissa jotkut jaksot jäivät nikotuttamaan. Julma-aspektia ei ole mukana, nämä ovat pykälää lempeämpiä tarinoita.

Romeo Krunikassa

Väylän, *Minun elämäni* ja pilapiirrosten lisäksi Mäkelää työllistää tällä hetkellä varsin kunnianhimoinen projekti. Valtion viisivuotisen taiteilija-apurahan saanut Mäkelä on puolivälissä suururakkaa, Shakespearen *Romeon* ja *Julian* sarjakuvaamista. Hänen versionsa sijoittuu, tietenkin, viime vuosisadan alun Helsinkiin.

Kuten alkuperäistekstissäänkin, suuriruhtinaskunnassa toisiaan karsastavat Capuletit ja Montaguet. Suomalaisasteen lisäämiseksi henkilöstöä on kuitenkin uudistettu. Imettäjä on ristitty Miinaksi ja tragedian Veronaa hallitseva prinssi on saanut Helsingin poliisikomissaarin viran. Renki puolestaan on nuorennettu pikkupojaksi ja Capuletit asuvat Liisankadun päässä talossa, jossa nykyään pitää majaansa Svenska Klubben.

– Talo oli asuntokäytössä vielä 1910-luvulla ja siinä on parveke. Sitä joutui hieman hakemaan, koska parvekekohtaus on niin keskeinen. Talon on rakennuttanut rikas perhe, muistaakseni *Donnerin* sukua.

Näytelmäklassikon työstäminen sarjakuvaiksi on raakaa työtä, jonka Mäkelä on aika-

ni on alkuperäisteksti. Olen koittanut kääntää sitä enemmän sarjakuvapuheeksi. Olen säilyttänyt poljentoa, koska se on niin olennaista, mutta sarjakuvassa puheen täytyy olla aika sujuvaa.

Mäkelän työpöydältä on lähtöisin Helsingin sarjakuvafestivaalien myös tämänvuotinen teema, jonka maskottina on Mäkelän tunnetuin hahmo Vanhempi herra.

– Julisteissa suorastaan törmäävät vanhempi polvi ja nuoremmat sarjakuvasankarit. Huomasin itse kuusikymmentä täyttäneenä olevani jotenkin jo vähän marginaalissa, enkä halunnut sitä salata vaan otin sen nimen omaan teemaksi. Miellän sarjakuvafestivaalin nuoremmat sarjakuvaväen touhuksi. On hienoa, kun sarjakuva on tullut siihen ikään, että meillä on kaikenikäisiä tekijöitä ja lukijoita.

Tämä vuosi menee Mäkelällä edustaessa. Millaisia muistoja festivaalitaiteilijalla on Helsingin sarjakuvafestivaaleilta ylipäätään?

– Yleensä olen ollut töissä, eli lavalla esittelemässä teostani ja signeeraamassa. En ole kauhean paljon koskaan ollut festivaaliyleisönä, mutta hieno fiilishän siellä on. Nyt viimeksi oli *Kallion Paulin* alpparin julkistaminen. Jatkoilla oltiin hyvinkin nuorena porukassa, huomasin olevasti selvästi vanhusosastoa. ●

Miellän sarjakuva-festivaalin nuoremmat väen touhuksi.

tauluttanut tarkasti. Näytelmätekstin etu on se, että se sisältää vain repliikkejä, mutta toisaalta Shakespearen (ja tämän suomentajien) teksti voi olla haasteellista.

– Olen tutustunut melkein kaikkiin suomennoksiin, mutta periaatteessa lähtökohta-